

### حرف درشت

## آیا این یک میز است؟



از ما پرسیدند چرا رؤسای ایران و روسیه دور میزی که در عکس می بینید نشستند؟



پاسخ‌های ما:

- از آنجا که ما اهل بزرگ‌ترین چیزها در جهان هستیم؛ مثل بزرگ‌ترین تونل رسالت جهان یا بزرگ‌ترین یل صدر جهان، پس باید بزرگ‌ترین میز گرد جهان را هم رو می‌گردیم.

- دانشمندان معتقدند میزگرد از این گردتر یا بزرگ‌تر یا میزتر نمی‌شود.

- یکی از دانشمندان به ما گفت این میزی یک استعاره دیپلماتیک است و دولت ایران می‌خواسته وضعیت و سهم خودش را نسبت به دریای بزرگ خزر مقابل روسیه نشان دهد.

- این تصویر چک‌کردن میز پینگ‌پونگ ایران و روسیه است، قبل از شروع بازی‌های جام جهانی فوتبال؛ در روسیه.

- این میز یک تداعی هوشمندانه از فیلم چتری برای دو نفر است!

- این یک میز نیست.

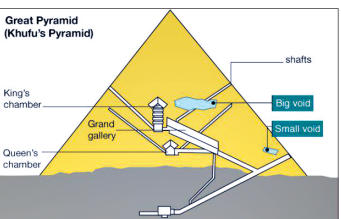
- چون امکان برگزاری جلسه در رینگ بوکس نبوده، قرار شده دور میزی بنشینند که مختصات رینگ را داشته باشد.

- چون در گذشته تاریخ هر بار که آنها آمدند یک طوری قرارداد بسته که فقط امتیاز گرفتند، این‌دفعه برای پیشگیری هم که شده، فاصله زیادی بین ایران و روسیه در نظر گرفته شده که نتوانند چیزی بردارند.

### خبر

## کشف جدید در هرم

● **سی‌بی‌اس**: دانشمندان یک فضای پنهانی در هرم بزرگ پیدا کرده‌اند؛ کشفی که پس از سالها جلب توجه بسیاری کرده است. در یک مقاله در مجله Nature، یک تیم بین‌المللی گفته است که در عمق ۳۰ متر بیرونی هرم در بالای گالری بزرگ مکانی قرار دارد که دارای مقطع مشابهی است اما تا به حال ناشناخته بوده است. هدف از فضا مشخص نیست و هنوز معلوم نیست که آن را با چه رویکردی ساخته‌اند. کارشناسان می‌گویند که سازندگان هرم‌ها اغلب حرفه‌هایی را برای جلوگیری از سقوط طراحی می‌کردند. مهدی طیوبی، یکی از بنیان‌گذاران پروژه ScanPyramids و رئیس مؤسسه حفاظت از نوآوری میراث، گفت: «این نخست‌وزیر است. این مکان می‌تواند از یک یا چند ساختار تشکیل شده باشد... شاید یکی دیگر از گالری‌های بزرگ باشد. حتی می‌تواند یک اتاق باشد، می‌تواند چیزهای زیادی باشد.» اما نکته مهم از نظر او «پنهان‌بودن» این مکان است. این هرم



آخرین شگفتی باقیمانده جهان باستان است که از زمان ساخت آنها به‌عنوان اتاق‌های مقبره سلطنتی در چهار هزار و ۵۰۰ سال پیش ساخته شده است. کارشناسان هنوز هم نمی‌دانند که چطور ساخته شده‌اند، بنابراین حتی کشفیات نسبتاً جزئی هم با علاقه پیگیری می‌شود. دانشمندان این کشف را با استفاده از تصویربرداری کیهانی انجام داده‌اند. این هرم نیز به‌عنوان سازنده خفوف شناخته می‌شود؛ فرعون چهارم سلسله که از ۲۵۰۹ تا ۲۴۸۳ قبل از میلاد سلطنت می‌کند. بازدی‌کنندگان از هرم، در حومه قاهره، می‌توانند بسا پیاپاده روی، در تونلی طولانی برای رسیدن به این گالری بزرگ حرکت کنند. به نظر می‌رسد که مکان تازه‌کشف‌شده به هیچ‌کدام از قسمت‌های شناخته‌شده داخلی متصل نیست. دانشمندان که از این شیوه جدید اسکن استفاده کرده‌اند خوشحال‌اند که فیزیک ذرات مدرن در باستان‌شناسی مفید بوده و سبب پیشرفت شده است.



# شترت روزنامه

www.sharghdaily.ir

شنبه ۱۳ آبان ۱۳۹۶ • ۱۵ صفر ۱۴۳۹ • ۴ نوامبر ۲۰۱۷ • سال پانزدهم • شماره ۳۰۰۳ • ۲۰ صفحه
اذان ظهر تهران ۱۱:۴۸ • اذان مغرب ۱۷:۲۵ • اذان صبح فردا ۵:۰۵ • طلوع آفتاب ۶:۳۰

## روزنامه‌فرو

fardashargh@gmail.com

### کار تون خواب



سپهیل محمدی

وزیر تعاون ، کار و رفاه اجتماعی ؛ ۱۰ میلیون بی سواد در کشور داریم



### تجربه ما

## خواهرم قربانی نهنگ آبی شد

محمد مساعد: هفتم اردیبهشت امسال بود که خواهرم خودش را از یل جانبازان رشت به پایین پرت کرد. از همان ساعات اول که پلیس ما را در جریان ماجرا گذاشت تا وقتی خود علامت نهنگ را روی دستش دیدم، باورم نمی‌شد خواهرم هم یکی از هزاران مخاطب بازی نهنگ آبی باشد. در همان ساعت‌ها، با مشورت معاونت اجتماعی پلیس سعی کردیم موضوع ارتباط بین خودکشی خواهرم و نهنگ آبی را پنهان کنیم و به همین دلیل به هیچ‌کس علت اصلی خودکشی خواهرم نمی‌دانم. نیم شباً ما خواندن چند خط بالا چه حس و چه تصویری نسبت به ما بازماندگان و پلیس پیدا کردید.

شاید بهتر بود موضوع رسانه‌ای می‌شد تا از حوادث بعدی جلوگیری نشود؛ اما راستش را بخواهید، این اتفاق نه تقصیر پلیس بود نه تقصیر ما و نه تقصیر خواهرم؛ یعنی اگر بخواهم شفاف‌تر بگویم، اصلاً پلیس در جریان این ماجرا نیست و خانواده‌ام هم از آن بی‌خبرند؛ چون اصلاً خواهرم خودکشی نکرده است؛ یعنی اصلاً من خواهری ندارم که بخواد زنده باشد یا مُرده؛ همه این ماجرا را در چند لحظه ساختم و به آن جزئیاتی ساده و دمدوستی اضافه کردم؛ امسا احتمالاً اکثر

شما داستان من را باور کردید، چرا؟ چون نهنگ آبی حالا یکی از داغ‌ترین موضوعات روز جامعه ماست و بحث درباره آن حتی به هیئت دولت نیز کشیده شده است. ماجرای نهنگ آبی در کشور ما با هشدارهای رسانه‌ها نسبت به وقوع سلسله‌های خودکشی‌های هدفمند بر پایه یک بازی آغاز شد. بعد خبر رسید که این بازی در هند تعداد زیادی را قربانی کرده و نگهداری فایل خام آن در هند جرم است. بعد ماجرا به دکر جزئیات آن در فضای مجازی رسید و سرانجام نیز با ادعای خودکشی دو دختر در صفهان، به اوج خود رسید.

در این مدت، هیچ‌کس از خودش نپرسید این موارد بسیار ذکرشده از قربانیان نهنگ آبی، مربوط به کدام کشورها هستند و چه دلیلی برای اثبات آن وجود دارد؟ حتی کسی از خودش نپرسید چطور یک بازی که طبق ادعای صورت‌گرفته در واقع یک چالش اینترنتی است، فایل نصب دارد که همراه‌اشن آن جرم باشد! خبر «کلیک خور» بود و همین کافی بود برای آنکه نهنگ آبی همچنان در صدر خبرها باشد. هر سال چند هزار نفر در ایران خودشان را می‌کشند؟ آمارها چیزی بین چهار تا پنج نفر در هر صد هزار نفر را نشان می‌دهد؛ اما بین این هزاران انسان که به زندگی خود پایان می‌دهند، هیچ‌کدام به اندازه قربانیان نهنگ آبی «خبری» آن جان ما را می‌گیرند.



کریم ارغنده‌پور

در روزهای گذشته طنز تلخی در فضای مجازی و حتی گاهی در پاراهای قسمت‌های مطبوعات رد و بدل می‌شد مبنی بر اینکه «اگر می‌دانستم روحانی چنین می‌کند و چنان نمی‌کند، خب به رئیس‌ی و قالیباف رأی می‌دادم!».

کاملاً می‌توان دید و درک کرد که انتظارات بخش‌های مهمی از رأی‌دهندگان به روحانی بسیار فراتر از آن چیزی است که امروز در عمل دیده می‌شود.

شاید نخستین جرقه‌های این نارضایتی در جریان معرفی کابینه به مجلس بروز کرد.

منتقدان یا مجلس فعلی و نیز رأی بالاتر روحانی در دور دوم انتظار داشتند افراد کارآمدتری معرفی شوند. همین نوع انتقادات در مرحله معرفی وزیر

### اتفاق

## خبر جعلی بر طرفدار

عبارتی که دونالد ترامپ بسیار به آن علاقه دارد و بارها از آن استفاده کرده و خود او نیز لاقل در فرهنگ سیاسی و دیپلماتیک برگرفته از زبان کوچه و بازار مخترع آن بوده، حالا وارد فرهنگ اصطلاحات شده است. بعد از آنکه دیکشنری کالینز عبارت «خبر جعلی» (Fake News) را وارد فرهنگ واژگان کرد، این اصطلاح توانست عنوان عبارت سال ۲۰۱۷ را نیز از آن خود کند.

استدلال فرهنگ‌نویسان کالینز از رسمیت‌بخشیدن به «خبر جعلی» در مقدمه این فرهنگ لغت «حضور آن در همه جا» در ۱۲ ماه گذشته بوده است. به نوشته گاردین، گروه نویسندگان دیکشنری کالینز که نظارت بر بیش از ۴۰۵ میلیارد کلمه در پایگاه داده‌های خود را بر عهده دارند، گفته‌اند استفاده از این اصطلاح از سال ۲۰۱۶ تاکنون ۳۶۵ درصد افزایش یافته است. این عبارت با حروف بزرگ F و N در ابتدای کلمات، ترجیح‌بند سخنان و مخصوصاً توییت‌های دونالد ترامپ است؛ در چند روز گذشته بارها از این کلمه درباره دخالت روسیه در انتخابات ریاست‌جمهوری ۲۰۱۶ آمریکا و اینکه چگونه «مدام از خبر جعلی در این مورد استفاده شده» گفته است؛ از جمله چنین جمله‌ای که «خبر جعلی، ضعیف است!».



دونالد ترامپ هفته گذشته سعی کرد اختراع این عبارت را به نام خود ثبت کند. او در مصاحبه‌ای مختلف) به هیچ چیزی به اندازه مرگ و حادثه علاقه‌مند نیست (اگر دوستی بین فعالان رسانه را بپروریم، ما را باور نمی‌دهد، وزیر ارتباطات مجبور به اظهارنظر رسانه‌شان کدام خبرها هستند). پس یک اظهارنظر ناپخته کافی است تا خبری عادی را به خبری ویژه تبدیل کند. تلویزیون در بخش‌های مختلف خبری درباره‌اش هشدار با دهد، وزیر ارتباطات مجبور به توضیح ووضاحت در رسانه ملی شود، وزیر آموزش‌وپرورش محل سؤال خبرنگاران قرار بگیرد که چرا مانند وزارت آموزش‌وپرورش انگلیس نسبت به خطر نهنگ آبی هشدار نداده (هرچه گشتم هیچ هشداری از وزارت آموزش‌وپرورش انگلیس پیدا نکردم) و وزیر آموزش‌وپرورش هم پای وزیر ارتباطات را به میان بکشد و حتی اضافه کند «نه‌فقط بازی نهنگ آبی، بلکه فضای مجازی یک تهدید (!) برای حوزه نوجوانان و جوانان هستند».

باورتان می‌شود موضوعی که اطلاعات کافی از آن وجود خارجی نداشته تا این حد جدی شود و کار را تا تهدید به تحدید فضای مجازی پیش ببرد؟ شاید کسی بگوید آیا واقعا نهنگ آبی وجود ندارد، پس نمونه‌های خودکشی کاربرانش از کجا آمده؟ برای فهمیدن پاسخ کافی است همین حالا کلیدواژه نهنگ آبی را در اینترنت جست‌وجو کنید. خواهید دید خودکشی دو دختر در ایران هم به دلایل وجود این بازی اضافه شده! نهنگ آبی از آن نوع شایع‌اتی است که از تبعات خودش تغذیه می‌کند و بزرگ می‌شود.

حالا و چند روز پس از آنکه همه ماجرای خودکشی دختران اصفهانی به خاطر بازی نهنگ آبی را شنیده‌اند، می‌شنویم که خطوط روی بدن دخترچه‌ای که جانش را از دست داده، نه شکل نهنگ بلکه یادگار خودزنی‌های قبلی اوست و می‌دانیم که از مشکلات خانوادگی رنج می‌برده است. می‌دانیم که مشکلات خانوادگی مثل نهنگ آبی جذاب نیستند، حتی اگر در کوچک‌ترین روستاهای ایلام هم این بازی را بشناسند. می‌دانیم که آمار بالای خودکشی در استان‌هایی مثل ایلام که اتفاقاً از مشکلات اقتصادی شدیدی رنج می‌برد نیز به اندازه داستان نهنگ آبی کلیک نخواهد خورد؛ اما کاش همین‌طور که ما عوام به کلیک‌کردن روی اخبار نهنگ آبی مشغولیم، حداقل خواص وقتشان را صرف چیزهای دیگری کنند؛ چیزهایی که واقعی‌تر از نهنگ آبی هستند و البته خیلی بیشتر از آن جان ما را می‌گیرند.

### حاشیه

## ژن خوب پسر ترامپ

فقط ترامپ نیست که نوشته‌هایش واکنش برانگیز است ، بسیاری پسر او را برای لطیفه شب بالوونیش درباره «سوسیالیسم» به تمسخر گرفته‌اند. توییت او چند غلط دیکت‌های و دستوری داشت؛ صدها نفر از کاربران توییت از جمله بنسی استونسن، از شورای مشاوران اقتصادی ایوباما، به این گفته او واکنش نشان دادند و در کامنت‌هایی سعی کردند به او درباره املا و انشا «درس» بدهند.

در این میان رولینگ به ژن خوب او اشاره کرد: «پر کنید سطل خود را با آب‌انبات‌های قدیمی به‌جامانده از پدر پدربزرگش، سپس توضیح بدهید که او برای آن بیشتر داشته که از همه بچه‌های دیگر باهوش‌تر بوده است». پسر ترامپ با وام‌گرفتن از پدربزرگ ثروتمندش ، وارد حرفه معاملات ملکی شد. او ادعا کرد این «وام بسیار کوچک» فقط یک میلیون دلار بوده، درحالی‌که، به گزارش تایم، او درواقع ۱۴ میلیون دلار از پدربزرگش کمک گرفته بود.

### پشت جلد

# آن سر بام!

شده بود و پاره‌ای حتی بحث استعفای رئیس‌جمهور را پیش کشیدند. دامنه این انتقادات به جایی کشیده شد که رئیس‌جمهور در جلسه پرتش بزرگداشت روز دانشجو در دانشگاه تهران خطاب به معترضان به کتابچه گفت بعد از او ان‌شاءالله کسانی خواهند آمد و مطالبات آنها را تحقق خواهند بخشید. همه به خوبی می‌دانیم که بعد از او چه شد و بسیاری از منتقدان آن روزها بعدها ضرورت ژرف‌نگری‌های بیشتر را با همه وجود درک کردند. حالا هم وضعیت خیلی نامشابه نیست. انتقادها همه محترم است ولی قدر راه‌های به‌سختی پیموده‌شده را دانستن، سخن اصلی است. باید ثابت‌قدم بود، رفت و ناامید نبود و دانست این راه چندان هموار نیست ولی جز آن هم میسر و ممکن نیست. باید امیدوارانه نظر به آینده داشت و تصور بود و مطالبات را گوشزد کرد. ولست‌مردی که امروز بر کرسی ریاست‌نشسته، باید بداند دولت بی‌نعمت او مردم هستند و بر اوست که به وعده‌ها وفادار باشد.

### نگاه

## برزخ رسانه در دولت تدبیر و امید

آنها نمایندگان مردم برای نظارت بر فعالیت نهاد قدرت هستند، رکن چهارم دموکراسی‌اند و سلطه دولت برای حرفه آنها حکم سم را دارد و مشکلاتی جدی در مسیر فعالیت کاری آنها فراهم می‌کند. بدیهی است، فساد اداری موجود در ایران که داد همه را درآورده است، رابطه مستقیم با خاموش‌شدن رسانه‌های مستقل و رشد قارچی رسانه‌های رسمی در ۲۰ سال گذشته داشته است. از سوی دیگر، رشد فناوری‌های ارتباطی و تحولات بزرگ در تولید و انتشار محتوا، دیگر جایی برای طرح چنین قوانینی نگذاشته است. امروز در انقلاب ارتباطی، هم‌گراشدن قابلیت‌های مختلف در موبایل‌های هوشمند، کاربران را قادر کرده تا هر مجرای ارتباطی را با قیمت پایین و فراگیری بالا در دسترس داشته باشند. به‌این‌ترتیب هر کاربر موبایل، به‌راحتی و در مدت‌زمان چندثانیه، می‌تواند شبکه‌ای از مخاطبان خود را از محتوایی که خود تولیدگر آن بوده است، مطلع و اختیار توزیع و بازنشر آن را به دیگران تفویض کند. از آن‌سو، دیگران هم می‌توانند با تغییر در محتوا و ویرایش، تولید رسانه‌ای تازه‌ای در فرایندی متفاوت با رسانه‌های سنتی تجربه کنند. حال با این تحول عمیق در ارتباطات، تلاش برای ایجاد نظام رسانه‌ای کاملاً مضحک و بیپوده به نظر می‌رسد. در ماده ۱۱۶ قانون برنامه چهارم توسعه و ماده ۱۰ قانون برنامه پنجم توسعه، دولت مکلف به تدوین قانون جامع رسانه‌های همگانی شده است. اگر لایحه نظام رسانه در راستای این تکلیف قانونی بوده باشد، باید گفت که ایجاد چنین نهادی، برخلاف اهداف توسعه‌یافته و شرایط را از اینکه هست برای روزنامه‌نگاران مستقل بفرخ‌تر خواهد کرد. هرآنچه که فعالان اجتماعی و فرهنگی را به نوعی وامدار دولت یا مراکز شبه‌دولتی کند، الزام در گرفتن پروانه فعالیت، موجب خودسانسوری و محدودیت در آزادی بیان خواهد شد؛ بنابراین باید به این فعالان اعتماد کرد و با تقویت خودباوری در میان آنها، به تقویت نظام‌های صنفی همت گماشت.

بنیادترین اصل در نظام مردم‌سالار دینی آن است که شهروندان بتوانند به وراری و نظارت بر رفتار دولت و مأموران دولتی بپردازند. این نظارت در خلأ رخ نمی‌دهد. شرط این کار دسترسی آزادانه شهروندان به اطلاعات مورد نیاز است که از طریق روزنامه‌نگاران و سایر فعالان عرصه رسانه تأمین می‌شود و محدودکردن کار اطلاع‌رسانی از طریق ایجاد نظام رسانه‌ای، به نفع کشور و مردم و نظام اسلامی نیست. به طور اصولی، سیاست‌گذاری ارتباطی مطلوب، آن است که مخاطبان را فعال کند نه اینکه آنها را منفعل کند. سیاست درست ارتباطی، باید به رسانه‌ها، پیوستگی و هم‌پذیری بدهد و مرگ‌ومیر نشریات را کاهش دهد. سیاست ارتباطی، نباید معطوف به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صداوسیما و وزارت ارتباطات و فناوری باشد. مقوله ارتباطات باید در همه بخش‌ها ازجمله دانشگاه، اقتصاد، سیاست‌های جمعیتی، سیاست‌های زنان، جوانان و نظایر آن دیده شود. اساس سیاست‌گذاری مناسب در حوزه ارتباطات، بعد از توجه به مسائل جهانی و بشری، پذیرش تغییرات پیش‌رو است. آن سیاست و قانون و مقرراتی مؤثر خواهد بود که از طریق هم‌نگری حاکمیت، پژوهشگران ارتباطات، تولیدکنندگان محتوا و مولیان فناوری، با نگاهی به مسائل جهانی، طراحی و تدوین شده باشد. وجود فهم مشترک و سازگاری جامعه، حکومت و فناوری با یکدیگر، سبب موفقیت در توسعه ارتباطات خواهد بود. ارتباطات لایحه نظام رسانه‌ای، فاقد این هم‌نگری است. حاصل سخن آنکه، مدیران فرهنگ ایجاد نهادی در برزخ آزادی رسانه، نفع واقعی نهاد قدرت را در نظر بگیرند و با کنارگذاشتن چنین لوابیح محدودکننده‌ای، در پی تقویت روزنامه‌نگاران مستقل باشند. سرنوشت غم‌انگیز ممالکی که همه توان خود را برای کنترل رسانه‌ها به کار گرفتند، باید برای همه درس عبرت بوده باشد. جامعه اسلامی، زمانی به اهداف و آرمان‌های خود نزدیک خواهد شد که گوهر آزادی را قدر نهد و شرایط مساعد را برای نقد بی‌رحمانه، با طیب خاطر فراهم کند و از آزادی قلم نهراسد؛ بلکه آن را فرصتی برای اصلاح و شکوفایی رسانه، روزنامه‌نگاران وظیفه‌دارند قدرت را نقد کند.



قادر باستانی  
مدرس علوم ارتباطات